

20-22 Şubat 2014 URFA-ANTEP-ANTAKYA TOPLANTISI

URFA, ANTEP VE ANTAKYA NOTLARI

1- Suriyeli Mültecilerin Türkiye'deki Genel Sayısal Durumu ve Dağılımı: Urfa ve Antakya'daki yuvarlak masa toplantıları ve Antep'teki¹ sınırlı görüşmelerimiz sırasında, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından 21 Şubat 2014 itibariyle Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (BMMYK) temin edilen resmi rakkamlara göre Türkiye'deki toplam Suriyeli Mülteci sayısı yaklaşık olarak 700 bin civarındaydı. Söz konusu tahmini rakkamın 613,393'ü kayıt altına alınmış durumdaydı. Kayıt altına alınmış Suriyeli mültecilerin 219,388'i kamplarda, 394,005'i kamp dışında yaşamaktaydı. Bu durumda 86,607 Suriyeli kayıt dışı durumdaydı. Aynı tarihli verilere göre Türkiye'de kayıt altında bulunan 613,393 Suriyeli Mültecinin 150,734'ü Antep'de (34,031'i kamplarda; 125,703'ü kamplar dışında); 156,113'ü Urfa'da (72,630'u kamplarda; 83,483'ü kamplar dışında); 91,157'si Antakya'da (14,834'ü kamplarda; 63,358'i kamplar dışında) ikame etmektedir².

AFAD tarafından BMMYK'ya 28 Şubat 2014 tarihinde temin edilen verilerde ise, Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin sayısında kayda değer bir gelişme olmadığı görülmektedir. Buna göre Türkiye'deki toplam Suriyeli Mülteci sayısı yaklaşık olarak halen 700 bin civarındadır. Söz konusu tahmini rakkamın 619,470'i kayıt altına alınmıştır (yaklaşık 6000 kişilik bir artış görülmektedir). Kayıt altına alınmış Suriyeli mültecilerin 219,040'i kamplarda (348 kişilik bir azalma görülmektedir), 400,430'u kamp dışında yaşamaktadır (yine 6000 kişilik bir artış görülmektedir). Aynı tarihli verilere göre Türkiye'de kayıt altında bulunan 619,470 Suriyeli Mültecinin 161,403'ü Antep'de (34,024'ü kamplarda; 127,379'u kamplar dışında); 157,969'u Urfa'da (72,522'si kamplarda; 85,447'si kamplar dışında); 91,104'ü Antakya'da (14,781'i kamplarda; 76,323'ü kamplar dışında) ikame etmektedir³. Mevcut resmi veriler ışığında Türkiye'de bulunan Suriyeli Mültecilerin yaklaşık %60'ı Antep, Urfa ve Antakya'da ikame etmektedir.

Yukarıdaki resmi verilerin haricinde sahada faaliyet gösterem hükümet dışı organizasyonların tahminlerine göre Türkiye'deki Suriyeli Mülteci sayısı 1 Milyon civarındadır. Bu tahmin BMMYK'nın 2013 yılı ortalarında yaptığı tahminle

1 Antep'te 21.02.2014 tarihinde sadece Gaziantep Ticaret Odası ve Gazeteci Murat Güreş ile görüşmeler yapıldı. Bununla birlikte Gaziantep Ticaret Odası önderliğinde 12 STK ve 3 Üniversitenin desteği ile hazırlanan, Suriyeli Mültecilerle ilgili "Gaziantep Ortak Akıl Raporu" son derece dikkat çekici veriler sunmaktadır.

2 UNHCR Turkey Syrian Refugee Daily Sitrep, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/download.php?id=4555> web sitesinde mevcuttur. Son erişim 21.02.2014.

3 UNHCR Turkey Syrian Refugee Daily Sitrep, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/download.php?id=4604> web sitesinde mevcuttur. Son erişim 03.03.2014.

örtüşmektedir⁴. Nitekim Gaziantep Ticaret Odası tarafından hazırlanan ve Şubat 2014 başlarında açıklanan raporda “*Bugün resmi rakamlar, Gaziantep ve ilçelerindeki Suriyeli sayısının kamplar ve şehir içerisinde yaşayanlar dahil 150 bini gösterse de, kayıtlı olmayanlar da eklendiğinde misafirlerimizin 200 bin kişinin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir*”⁵ denmiştir. Demografik verilere dair bir diğer tahmin, Helsinki Yurttaşlar Derneği olarak proje ortağımız olan Sınır Tanımayan Doktorlar-İspanya'nın Kilis'teki saha koordinatörü tarafından yapılmıştır. Resmi verilere göre barındırdığı Suriyeli Mülteci sayısı bakımından 4. sırada yer alan Kilis'teki Suriyeli Mülteci sayısı 63,846'dır. Buna karşılık proje ortağımız Sınır Tanımayan Doktorlar-İspanya'nın Kilis'teki saha koordinatörüne göre söz konusu rakam 90 bin civarındadır. Benzer şekilde Urfa'daki hükümet dışı organizasyonlar Urfa'daki Suriyeli Mülteci sayısının 200 bin civarında olduğunu ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak Türkiye'deki Suriyeli Mültecilere ilişkin Türkiye Cumhuriyetinin temin ettiği resmi veriler demografik açıdan tam olarak gerçeği yansıtmıyor gibi görünmektedir.

2- Urfa Toplantısına Dair Notlar (20 Şubat 2014)

Urfa'da hükümet dışı organizasyonlar ve Suriyeli mültecilerin katılımıyla 20 Şubat 2014'de gerçekleşen yuvarlak masa toplantısında ön plana çıkan konuları şu şekilde özetlemek mümkündür: Yasal mevzuattan kaynaklanan sıkıntılar; temel hak ve özgürlükler konusunda farkındalığın düşük olması; mevzuattan kaynaklanan sıkıntılara bağlı olarak iş ve çalışma hakkının kullanımında yaşanan sıkıntılar; sağlık hakkının kullanılmasında yaşanan sıkıntılar; barınma hakkının kullanımında yaşanan sıkıntılar; eğitim alanında yaşanan sıkıntılar; Suriyeli mültecilere yönelik önyargılar ve “*misafir*” kavramı; toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar; Kürt sorununa bağlı olarak yaşanan siyasi kaygılar; STK'lar arasındaki iletişimsizlik ve üçüncü ülkeye sığınma.

Yasal Mevzuat ve Kayıt Altına Alınma: Türkiye 1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesini 29 Ağustos 1961 tarihinde, 359 sayılı kanunla onaylamıştır. Ancak Mültecilerin Statüsüne Dair 1951 tarihli BM sözleşmesi mülteci tanımını “*1951 yılından önce ve Avrupa'da meydana gelen olaylar*” şartlarıyla sınırlamıştır. Bununla birlikte, 1951 sonrasındaki dönemde meydana gelen olayların bir sonucu olarak, mültecilere koruma sağlanmasının gerektiği aşikar olduğundan, Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair 1967 Protokolü kabul edilerek Cenevre Sözleşmesinin tarih sınırlaması Protokole taraf ülkeler için kaldırılmıştır. Türkiye 1967 Protokolünü 1 Temmuz 1968 tarihinde onaylamış, ancak Cenevre Sözleşmesi ile düzenlenen coğrafi sınırlama ilkesini sürdürmeyi tercih etmiştir.⁶ Türkiye'nin koyduğu coğrafi sınırlama helen devam etmektedir ve Avrupa dışından gelenleri mülteci statüsünde görmemektedir. Bununla birlikte Nisan 2013'de Türkiye “*Yabancılar ve* 4 2014 UNHCR country operations profile - Turkey, UNHCR, <http://www.unhcr.org/pages/49e48e0fa7f.html> web sitesinde mevcuttur. Son erişim 03.03.2014.

5 Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Gaziantep Ortak Akıl Raporu, Gaziantep Ticaret Odası, Özet Metin, Sayfa 1.

*Uluslararası Koruma Kanunu*⁷’nu kabul etmiştir. Böylelikle Türkiye Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair 1967 Protokolü’ne koyduğu coğrafi çekinceyi kaldırmamakla birlikte, Avrupa dışından gelen mültecilerin de korunmasına dair kapsamlı bir kanunu kabul etmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte söz konusu kanun ve bu kanuna paralel olarak kurulan “Göç İdaresi” Kanununun 125. Maddesi gereği Nisan 2014’den itibaren fiiliyata geçecektir.⁸ Mevcut haliyle Suriyeli mültecilere yönelik geçici bir koruma statüsü tanınmıştır. Geçici koruma statüsüne paralel olarak, geçtiğimiz iki yıl içinde çok sayıda yönetmelik ve genelge kabul edilmiştir. Kısacası mevcut haliyle mevzuat son derece dağınık ve karmaşık bir haldedir. Suriyeli mültecilerin hatırı sayılır bir bölümünün hali hazırda kayıt dışı olması bazı temel haklardan yararlanamamalarını da beraberinde getirmektedir.

“Kayıt altına alınmadıkları için 50 civarında Suriyeli mülteciye ihtiyaçları olan sağlık yardımını götüremedik.”
Danimarka Mülteci Konseyi Temsilcisi - Urfa

Kayıt altında olmayan Suriyeli mültecilerle ilgili en önemli sorunlardan birisi de Türkiye’deki kanunlarla muhalefete düştüklerinde veya kendilerine kanun dışı bir uygulama gerçekleştiğinde resmen yapılacak herhangi bir şeyin olmamasıdır.

“Kayıt altında olmayan Suriyeli mültecilerle ilgili adli bir vaka olduğunda takipsizlik kararı veriliyor. Çünkü onlar yok hükmündeler. Söz konusu eylem bir Suriyeli tarafından da yapılırsa, bir TC vatandaşı tarafından Suriyeli mülteciye yönelik de yapılırsa durum değişmiyor. Resmi olarak kayıtlı olmayanlar için adli bir durumda yetkili mercilerin yapabileceği bir şey yok.”
BMMYK Temsilcisi - Urfa

Hale Akay’ın Sorusu: Neden insanlar kayıt dışı durumda? Bunun özel bir neden var mı? Özellikle kayıt dışı kalmayı isteyen bir grup var mı? Bunun nedeni sürekli giriş çıkış olması mı?

Bu soruya verilen cevaplar: Az bir kısım sürekli giriş çıkış yapıyor. İkinci olarak yine az sayıda bir kesimin ihtiyacı yok. Genelde (%90 civarında) bilgi eksikliği söz konusu. Tüm bunlara ek olarak kaydellenlere rejimin ulabileceği korkusu var. Çünkü Türkiye’de bulunanlar genelde rejim karşıtlarından oluşuyor. Bunun haricinde kayıt sırasında bazı rüşvet veya kayırma olayları da yaşanıyor. Adam başı 25-50 TL civarında değişen

6 Uluslararası Af Örgütü, Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesini sınırlama olmadan uygulamalı..., 28 July 2011, <http://www.amnesty.org.tr/ai/node/1725> web sitesinde mevcuttur. Son erişim 03.03.2014.

7 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Resmi Gazete, 11 Nisan 2013, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> web sitesinde mevcuttur. Son erişim 03.03.2013.

8 2014 UNHCR country operations profile – Turkey, UNHCR, <http://www.unhcr.org/pages/49e48e0fa7f.html> web sitesinde mevcuttur. Son erişim 03.03.2014.

fiyatlarla kayıtlara aracılık eden kişiler var. Bu kişilere para verildiği takdirde kayıt işlemlerinin daha kolay yapıldığı belirtiliyor. Ekonomik durumu müsait olmayanlar bu parayı veremiyor.

“Beni Rakka’da gözlatına alan bir komutanı Urfa’da çarşıda gezerken gördüm. Bu ne gerçekten çok tedirgine etti.”

Suriyeli bir Erkek Mülteci

Temel Hak Ve Özgürlükler Konusunda Farkındalığın Düşük Olması: Türkiye’nin mültecilerle ilgili yasal mevzuatında bazı ciddi sorunlar olmasına rağmen, kullanabilecekleri bazı haklar bulunuyor. Ancak, Urfa’da bu konuda genel olarak farkındalık düzeyi son derece düşük bir seviyede. Suriyeli mültecilerin önemli bir bölümü sahip oldukları temel hak ve özgürlüklerin farkında değil. Ancak bu durum sadece Suriyeli mültecilerle sınırlı değil. Konuyla ilgili meslek örgütler, STK’lar ve kamu görevlileri de bu konuda yeterince bilgi sahibi değiller.

“Bazı Suriyeli mülteciler Urfa Barosu’nun Adli Yardım Merkezine başvurarak, hukuki yardım istemişler. Bununla birlikte Adli Yardım Bürosundaki arkadaşlar Suriyeli mültecilere T.C. Vatandaşı olmadıkları için adli yardımdan faydalanamayacaklarını söylemişler. Oysaki konuyla ilgili mevzuatta böyle sınırlama yok. Fakat bizim arkadaşların kafasında böyle bir anlayış oluşmuş. Bu durumu öğrenince, Suriyeli mültecilerin adli yardımdan faydalanabilecekleri konusunda Adli Yardım Merkezindeki arkadaşları bilgilendirdik. Benzer bir durum kamu görevlileri için de geçerli. Çoğu yeterince bilgi sahibi değil.”

Ali Bucak - Urfa Barosu Başkanı

Konuyla ilgili yaşanan bir diğer sorun Suriyeli mültecilere yönelik yardımların sadece “insani yardım”dan ibaretmiş gibi algılanmasıdır. Çok sayıda insan Suriyeli mültecilerin insani yardım haricinde başka bir ihtiyaçları yokmuş gibi bir algıya sahip.

“En büyük yardımı doktorlardan görüyoruz. Gerek Türk yetkililerden ve gerekse STK’lardan gelen insani yardımlar mevcut. Bunlar yeterli düzeyde. Bununla birlikte insan hakları konusunda sıkıntılar var. Türk yetkililer mültecilerin haklarını yeterince bilmiyorlar. Buna karşılık Suriyeli mültecilerde kendi haklarını yeterince bilmiyorlar.”

Suriyeli bir Erkek Mülteci (Suriyeli İnsan Hakları Konseyi Üyesi - Avukat) - Urfa

İş ve Çalışma Hakkının Kullanımında Yaşanan Sıkıntılar: Suriyeli mülteciler için en önemli sorunlardan biri de iş ve istihdam alanında kendisini gösteriyor. Bu aynı zamanda yerel halkla aralarında bir gerginlik yaratıyor. Mevcut mevzuat nedeniyle Suriyeli mülteciler yasal olarak çalışma hakkına sahip değiller. Önemli bir bölümü Suriye’deki krizin kısa vadede bitmeyeceğini, krizin 8-10 sürme ihtimalinin olduğunu

ve sürecin tek başına insani yardımlarla devam ettirilemeyeceğini düşünüyor. Bu nedenle de kendileri için bir yasal düzenlemeye yapılmasını ve yasal olarak çalışma hakkına erişmeyi istiyorlar. İş ve istihdamla ilgili sorunlar aynı zamanda yerel halkla da bir gerginliğe yol açıyor. Çünkü iş bulan Suriyeli mülteciler kaçak olarak çalıştırılıyor. Bu nedenle de Suriyeli mültecilere ucuz iş gücü gözüyle bakılıyor ve herkes ucuza çalıştırabilecekleri Suriyelileri işe alıyor. Bu durumda zaten ciddi bir işsizlik sorununun yaşandığı Urfa'da yerel halkla Suriyeli mültevciler arasında bir gerginliğe yol açıyor.

İş ve istihdamla ilgili olarak yaşanan bir diğer sorun Suriyeli mülteciler arasındaki nitelikli iş gücünün gereği gibi veya ihtiyaç olan alanlarda kullanılmaması.

“ Bu toplantıya gelmeden önce Tabipler Odasında Suriyeli bir meslektaşımla toplantı yaptım. Kendisi iş arıyor. Hemen tüm ailesi doktor. Ancak mevcut yasal mevzuat gereği kendisinin doktor olarak çalışabilmesi için resmi izne ihtiyacı var. Bildiğim kadarıyla Suriyeli doktorların kamplarda çalışması için bir düzenleme de yapıldı. Yine bir yasal bir düzenleme ile Suriyeli doktorlar kamp dışında da hizmet verebilse iyi olur. Ayrıca kamp dışındaki sağlık hizmetleri için doktor ihtiyacı var.”

Prof. Dr. Recep Demirbağ - Urfa Tabip Odası

Sağlık Hakkının Kullanılmasında Yaşanan Sıkıntılar: Kamplarda yaşayanlara bazı hizmetler götürülüyor. Ama kampların dışındaki durum kötü. Urfa'daki hastaların %30'unu Suriyeliler oluşturuyor. Ayrıca bir de Gelen Suriyeli hastalarla ilgili olarak dil problemi var.Kamp dışında faaliyet gösteren Suriyeli doktorlar resmi olmayan kliniklerde çalışıyor, bu kliniklerde hizmet kalitesi standartları oldukça sorunlu. Ancak mevcut haliyle ihtiyaç olduğu için yetkililer bu durumu görmezden geliyor.

Barınma Hakkının Kullanımında Yaşanan Sıkıntılar: Urfa'da kamp dışında yaşayan Suriyeli mültecilerin barınma konusunda ciddi sıkıntıları var. Bununla birlikte Urfa genel olarak konut kiralari bakımından pahalı bir şehir. Buna bağlı olarak kamplar dışında yaşayan Suriyeli mülteciler normal şartlarda bu durumun kompanse edilebileceğini, fakat normal şartlarda olmadıkları için mevcut haliyle söz konusu kiralari karşılayamadıklarını ve son derece uygunsuz şartlarda barındıklarını ifade ediyorlar.

Eğitim Alanında Yaşanan Sıkıntılar: Eğitim diğer bir sorunlu alan olarak ifade edildi. Şu anda Suriyeli mültecilere yönelik kurulan okullarda gönüllü öğretmenler çalışıyor. Bu öğretmenlere herhangi bir maaş ödenmiyor ve eğitimin kalitesi düşük. Uygunsuz şartlarda eğitim yapılıyor. Buna ek olarak okulların çoğunda dini bir eğitim yapılıyor. Bu eğitimler Sunni Müslüman anlayışı ile eğitim yapıyor. Dolayısıyla Alevi ve Hristiyan Suriyeli mültecilerin varlığı gözardı ediliyor.

Üniversite eğitimi konusunda Suriyeli gençler Harran Üniversitesine kabul edilmişler. Ancak yüksek lisans programlarına kabul edilmemişler. Yüksek lisans programlarına dahil olmak isteyenler Diyarbakır veya Batman'a gidiyor. Dolayısıyla üniversiteler arasında farklı uygulamalar var. Buradaki en önemli sorun dil sorunu.

Suriyeli Mültecilere Yönelik Algılar: Suriyeli mültecilere yönelik ciddi önyargılar söz konusu. Ayrıca insani yardımların dağılımı konusuna bazı sıkıntılar var. Araplar sadece Kürtlere yardım yapıldığını, Kürtler ise sadece Araplara yardım yapıldığını düşünüyor. Bu da Suriyeli gruplar arasında varolan mevcut önyargıları güçlendiriyor. Tüm bunlara ek olarak da yerel halk sadece Suriyelilere hizmet götürüldüğünü ve yerel halkla kimsenin ilgilenmediğini düşünüyor. Bu durumda yerel halkla Suriyeliler arasındaki gerginliği artırıyor. Konuyla ilgili bir diğer sorun ise Suriyeli mültecilerin "**misafir**" olarak nitelendirilmesi. Krizin başlarında söz konusu krizin 3-4 ayda aşılacağı düşünülerek Suriyeli mültecilere "**misafir**" dendi. Ancak kriz uzayında Suriyeli mültecilerin Türkiye'de beklenenden çok daha uzun bir süre kalacağını açık olduğu ifade ediliyor. En önemli sorun dil konusunda. Suriyeli mülteciler dil bilmedikleri için sosyal ortamlara dahil olamadıklarını ifade ediyorlar.

"Türkiye'de bize misafir deniliyor. Ancak misafirin bile bazı hakları vardır. Türkiye'de bize bu haklar tanınmıyor."

Suriyeli bir Erkek Mülteci - Urfa

"İkamet tezkerem var. Ama iş ararken Türkçe bilmek şartı aranıyor. Fakat dil bilmediğim için sosyal ortamlara giremiyorum ve dolayısıyla iş de bulamıyorum. Son bir haftadır uluslararası bir STK'nın Urfa Şubesinde iş buldum. Bunun üzerine diğer STK'lardan da çağrılar geldi. STK'ların ve Devlet kurumlarının bu konuda bir yol haritası belirlemesi ve yol gösterici olması lazım. Arkadaşımız "misafir" kavramını kullandı. Ancak Irak deneyimi Suriye'deki gibi bir krizin 8-10 yıl sürebileceğini gösteriyor. Dolayısıyla biz artık Türkiye'de misafir değiliz. Bu süreç beklenenden daha uzun sürecek."

Suriyeli bir Erkek Mülteci - Urfa

Urfa'da Suriyelilere ikinci sınıf insan muamelesi yapıldığı, hırsızlık ve kentte yaşanan işsizlik gibi sorunlar nedeniyle doğrudan Suriyeli mültecilerin suçlandığını ifade edildi. Bu durumda kentte büyük bir gerginliğe yol açtığını belirtildi. Suriyeli kadınların söz konusu ayrımcı muameleden en fazla etkilenen kesim olduğu söylendi. Suriyelilerin düşük ücretli iş gücü ve sosyal güvencesiz çalıştırılması ise diğer bir sorun.

Toplumsal Cinsiyetle İlgili Sorunlar: Toplumsal cinsiyetle ilgili sorunların başında kadınlara yönelik şiddet, cinsel taciz ve tecavüz iddiaları geliyor. Özellikle de Suriyeli kadınların ikinci ve hatta üçüncü eş olarak alınması önemli bir sorun teşkil ediyor.

"Şanlıurfa'da Suriyeli kadın mültecilerin cinsel istismara uğradığını, Suriyeli kadınlara tecavüze yeltenildiğini duyuyoruz. Aslında Urfa "

Meral Dervişoğlu - Mazlum-Der Şanlıurfa Şube Başkanı

Toplumsal cinsiyet açısından bir diğer önemli veri Kamer Vakfı temsilcisi tarafından temin edildi. Kamer Vakfı tarafından Hasna Inc (<http://hasna.org/program-countries/turkey/>) desteği ile Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt ve Şanlıurfa'da yapılan, toplam 214 Suriyeli kadının katıldığı ve 2013 gerçekleştirilip,

Ocak 2014'de açıklanan arařtırmada⁹, “Türkiye’de Kadın Olarak Yaşamanın En Zor Tarafları Nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki gibidir:

Tablo-17 Türkiye’de Kadın Olarak Yaşamanın Güçlüklerine İlişkin Bakış Açışı

TÜRKİYE’DE KADIN OLARAK YAşAMANIN EN ZOR TARAFLARI NELERDİR?	SAYI	YÜZDE
Barınma. Beslenme gibi şartların zor oluşu	57	26.6
Hayat her yerde zor	75	35.0
Yabancılık. Yalnızlık. Göçmen olmak	11	5.1
Pahalı	5	2.3
Dil sorunu	14	6.5
Çevre baskısı, dışlanmak	7	3.3
Bilmiyorum	30	14.0
Diğer	15	7.0
TOPLAM	214	100,0

Kamer Vakfının araştırmasında, “Türkiye’de Kadın Olarak Yaşamanın En Zor Tarafları Nelerdir?” sorusuna bilmiyorum şeklinde fikir beyan etmeyenlerin oranı ise % 14 gibi yüksek bir rakama karşılık gelmektedir. Yüksek orandaki “**Bilmiyorum**” cevabı söz konusu olunca bu cevabı veren kadınlar ile daha uzun görüşmeler yapılmıştır. Bu cevabı veren kadınların savaşın ve yaşadıkları zor yaşam koşullarının yarattığı ağır travmanın etkisinde oldukları gözlenmiştir. Kadınların “**Ben Kadın Olduğumun Bile Farkında Değilim, Biri Taciz Etse Bile Fark Etmezdim, Yaşadığımın Farkında Değilim Ki**” gibi cümleler kurdukları tespiti edilmiřtir¹⁰.

Mazlum-Der temsilcisi Urfa’nın dindar bir yapıya sahip olduğu ve bu nedenle Diyanet işleri başkanlığının etkili olabileceğini söyledi. Genel olarak Suriyeli mültecilere ve özel olarak ise Suriyeli kadınlara yönelik Diyanet işleri başkanlığınca yapılacak bir çalışmanın kötü muameleyi önleyebileceğini söyledi.

Siyasi Kaygılar Kürt Sorununa Bağlı Olarak Yaşanan: Suriyeli mültecilerin insan hakları ile ilgili olarak Urfa’da yaşadıkları sorunlar siyasi kaygılardan etkileniyor. Aslında siyasi kaygılardan kastedilen şey öncelikli olarak Kürt sorunu. Bölgedeki Suriyeli mültecilerin önemli bir bölümü Kürtlerden oluşuyor. Dolayısıyla Urfa’daki Suriyeli mültecilerin yaşadığı insan hakları sorunları Kürt sorunu ile ilgili siyasi kaygılardan etkileniyor.

“Suriyeli mültecilerin durumunu gözlemlmek için ilk olarak Ceylanpınar’daki kampı ziyaret etmek istedik. Ancak izin verilmedi. Bunun üzerine kentte bazı gözlemlerde bulunduk. Belediyenin Başkanlığının etrafında kırık dökük yerlerde yaklaşık 5000 kişi yaşıyordu. Kaymakamlık sadece Ceylanpınar’da kamplarda yaşayan Suriyeli mültecilere yardım yapıyordu. Kamp dışındakilere yardım yapılmıyordu. Ardından CHP heyetiyle

9 Suriyeli Mülteciler: Dışarıda Kalanlar, İhtiyaç Analizi Anketi, Kamer Vakfı, http://www.kamer.org.tr/menus/suriyeli_multeciler_ihtiyac_analizi_anketi.docx

10 A.g.e.; s. 24

birlikte Şuleymanşah (Akçakale) kampına yapılan ziyarete katıldım. Durum pek iyi değildi. Tek bir doktor vardı. %90'ı Arap asıllıydı. Fakat kaptaki Kürtler de kendisini Arap olarak tanıtıyordu. Bunun haricinde Türkiye Rojava olarak bilinen ve farklı etnik kesimleri barındıran bölge için farklı bir politika izliyor. Bu bölgeden gelen mültecilerle ilgili olarak kimi alıp kimi almayacağına kendi istihbarat birimlerine dayanarak karar veriyor. Bazı yaralıları sadece etnik kimliğinden ötürü kabul etmeyip ölümüne neden olabiliyor. Bu sorun Türkiye'nin dış politikasıyla ilgili. Türkiye Suriye'deki Esat zulmünden çok, bölgede Kürtlerin otonom bir yapı kurup kurmamasıyla ilgileniyor."

Cemal Babaoğlu - İHD Şanlıurfa Şubesi

STK'lar Arasındaki İletişim Sorunları: Urfa'da yaklaşık 60 STK'nın katılımıyla bir platform oluşturulmuş. Bununla birlikte platform şu ana kadar insan haklarıyla ilgili sorunların çözümü için bir araya gelememiş. Daha çok insani yardım faaliyetleriyle ilgilenmiş. Aslında hYd olarak düzenlenen toplantı, insan hakları ile bağlantılı olarak farklı kesimlerin bir araya geldiği ilk toplantı olmuş. Bu nedenle insan hakları konusuna odaklanacak bir merkez ihtiyacı açık bir şekilde dile getirildi.

Üçüncü Ülkeye Sığınma Hakkı: Suriyeli mültecilerin bir bölümü üçüncü bir ülkeye gönderilmemekten şikayetçi. Ancak bunun önünde bazı engeller söz konusu. Türkiye'nin Suriyelilere geçici koruma statüsü tanınmasının yanı sıra ülkeler arasında yapılan anlaşmalar var. Bu nedenle üçüncü ülkelere göndermeler son derece zor ve sınırlı.

"Üçüncü ülke göndermeler konusunda bazı spekülasyonlar var. Bazı ülke isimleri sayılıyor. Ancak gerçekte böyle bir şey yok. Öncelikle Suriyelileri kabul edecek bir ülke lazım. Diyelim ki kabul edecek bir ülke bulundu. Bu durumda da kabuller en fazla mağduriyet yaşayan ülkeden başlayacaktır. Yani bir sıralama yapılacak Suriye'ye de buna göre sıra gelecektir."

BMMYK Temsilcisi - Urfa

3- Antakya Yuvarlak Masa Toplantısı (22.02.2014)

Antakya'da yapılan yuvarlak masa toplantısında da ön plana çıkan bazı konular Urfa'da yapılan toplantıyla benzer nitelikteydi. Yasal mevzuat, Kayıtlar, İş, Dil ve Eğitim, Sağlık, Suriyelilere yönelik algılar ve farkındalık, ve Toplumsal Cinsiyetle ilgili sorunlar ve STK'lar arasındaki iletişimsizlik Antakya Yuvarlak masa toplantısında ön plana çıkan sorunlardı.

Yasal Mevzuat ve Kayıt Altına Alınma: Türkiye'nin Mültecilerin Statüsüne dair BM Sözleşmesinin ek protokolüne koyduğu çekincenin yarattığı sıkıntılar, Antakya'da da dile getirildi. Geçici koruma statüsü ve yasal mevzuatın son derece dağınık ve karmaşık olması burada dile getirildi. Kayıtlarına alınmayan Suriyelilerin bazı haklardan yararlanamaması Antakya'da da temel bir sorun. Bu sorun özellikle Antakya'da

Şehitler Mahallesi Muhtarı tarafından dillendirildi. Kayıt altına alınmayanlara yardım dağıtımında sorunlar olduğunu, bu konuda suistimaller yaşandığını belirtti. Ayrıca adli vakalarda sıkıntılar çıktığını söyledi. Bununla birlikte Muhtar'ın özellikle de yabancı STK'lara güvensizliği dikkat çekiciydi. Helsinki Yurttaşlar Derneği'ni de yurtdışından gelen bir STK sanarak yasal olarak kayıtlı olup olmadığını, iznimizin olup olmadığını sordu.

Temel Hak Ve Özgürlükler Konusunda Farkındalığın Düşük Olması: Temel haklar ve özgürlükler konusunda Antakya'da da farkındalık düşük. Hem Suriyeliler kendi haklarını bilmiyor, hem yetkililer hem meslek örgütleri ve STK'ların farkındalığı düşük düzeyde. Çalışmaların hemen hepsi insani yardım alanında gerçekleşiyor.

İş ve Çalışma Hakkının Kullanımında Yaşanan Sıkıntılar: Antakya'daki Suriyeli mülteciler de krizin en az 3 yıl daha süreceğini ve geri dönüşler ve yapılanmayla birlikte krizin 10 daha etkili olabileceğini belirtiyorlar. Bu nedenle yasal olarak Türkiye'de çalışabilmeyi ve bu konuda bir düzenlemenin yapılmasını istiyorlar. Suriyelilerin kaçak ve ucuz iş gücü olarak çalıştırılması Antakya'da da ciddi bir sorun. Bu durum beraberinde Suriyelilerle yerel ahali arasında bir gerginliğe yol açmış durumda. Gündelik işçi yevmiesinin TC Vatandaşları için günlük 50TL; Suriyeliler için günlük 10TL olduğu ifade edildi. Çocukların dilenmesi ve çalıştırılması ise diğer bir önemli sorun. Tarım alanında günlüklerin 7 TL'ye kadar düşebildiği belirtildi. Suriyelilerin 250 TL aylıkla ve son derece riskli iş kollarında çalıştıkları ifade edildi.

“Antakya'da sokak çocukları için UNICEF ve çocuk işçiliği için ILO ile sosyal hizmet uzmanları olarak farklı projeler yürüttük. Yürütülen projeler sonucunda sokak çocuklarının durumu ve çocuk işçiliği konusunda son derece olumlu gelişmeler kaydetmiştik. Ancak Suriye krizi ile yaşanan mülteci akını sonucunda Antakya sokaklarında yeniden dilenen veya çalışan Suriyeli çocukları görüyoruz.”

Sosyal Hizmet Uzmanı - Antakya

Sağlık Hakkının Kullanılmasında Yaşanan Sıkıntılar: Sağlık alanında yaşanan en büyük sorun hastanelerde yaşanan dil sorunu. Sağlık oldukça kritik bir alan bu nedenle de sağlık hizmetlerinde dil önemli. Hastanelerde çeviri sıkıntısı yaşandığı için sağlık hizmetleri düzgün verilemiyor. Ayrıca sağlık hizmetlerinde Suriyelilere öncelik verilmesi veya buna yönelik algı yerel ahali ile bir gerginlik gerekçesi.

Barınma Hakkının Kullanımında Yaşanan Sıkıntılar: Kamplar dışında yaşayan ya uygun olmayan koşullarda barınıyor ya da çok yüksek kiralarda kalıyor. Bunun haricinde ekonomik durumu uygun olanların ve uygun şartlarda yaşayanların sayısı çok az.

Eğitim Alanında Yaşanan Sıkıntılar: Antakya'da da Suriyelilerin eğitim konusunda yaşadığı sıkıntılar benzer nitelikte. Bir grup Suriyeli okullarda dini eğitim yapılmasında şikayetçi. Bunun haricinde bir kontrol olmadan açılan okulların siyasi propaganda aracı olarak kullanılma riskinden dolayı bazı rahatsızlıklar ve güvensizlikler var. Bu nedenle

bazı Suriyelilerin eğitim kurumlarının T.C devleti kontrolünde açılmasını ve hekresin kabul edeceği bir müfredatın uygulanmasını istiyor.

Ayrıca Suriyeli Mülteciler üniversitelere sınavsız kabul edilince yerel halkla bu konuda gerginlikler yaşanmış. Yerel halk bir çalışıp sınava giriyoruz siz doğrudan üniversiteye gidiyorsunuz diyerek bu sürece karşı çıkmış. Suriyeli bir mülteci en azından bir seferliğine ve herkes için üniversitelere sınavsız geçiş hakkının verilmesi durumunda bu sorunun aşılabileceğini ifade etti.

Ek olarak İHH temsilcisi İskenderun'da bazı üniversite öğretim görevlileri ve eğitimcilerin girişimiyle 800 kişinin eğitim aldığı bir okul inşa ettiklerini. Bunun için Van'da kullanılıp konutların açılmasından sonra ihtiyaç kalmayan 50-60 civarında konteyneri kullandıkları belirtti. Bu okulda Suriye'deki müfredatın aynısını kullandıklarını ifade etti.

Suriyeli Mültecilere Yönelik Algılar: Antakya'da da Suriyeli mültevilere yönelik algılarda bazı sıkıntılar var. Burada bir kavram kargaşası yaşanıyor: Misafir, Mülteci, Sığınmacı ve Suriyeli vs. Şu ana kadar yabancı düşmanlığına varan bir sıkıntı yaşanmamış ancak bundan sonra sorunun yereldeki diğer sorunlarla birleşmesiyle birlikte böylesi bir risk var. Asıl rahatsızlıklar ilk mülteci akını olduğunda gerçekleşmiş. Ardından insanlar birbirlerini tanıyınca tansiyon düşmüştü. Fakat Reyhanlı patlaması son derece büyük bir tedirginlik ve gerginlik yaratmış. Ayrıca günü birlik çatışmaya gidip gelen savaçların olduğuna dair duyular bir gerginlik yaratmış durumda.

Bunların haricinde Suriyelilere yönelik algılardan Suriyeliler de rahatsız. Suriyenin çok kültürlü bir yapıya sahio olduğunu ve son krize kadar herkesin barış içinde yaşadığını fakat dışarıdan gelen müdahalelerle çatışma ortamı yaratıldığını düşünüyorlar.

Toplumsal Cinsiyetle İlgili Sorunlar: Antakya'da da Suriyeli kadınların ikinci ve üçüncü eş olarak satıldığına dair ciddi iddialar bulunuyor. Özellikle de Reyhanlı'da kadınların pazarlandığını söyleniyor.

"Evlениp Ankara'ya veya İstanbul'a gidebilirsin denilerek bir kaç defa istemediğim halde, tanımadığım bir erkekle evlendirilmek istedim. Bu benim başıma bir kaç kez geldi. Bunun gibi buradaki diğer Suriyeli kadınlara da benzer teklifler yapılıyor. Hatta bu teklifler doğrultunda bazı kadınlar evlendirilip gönderiliyor. Sonrada aileleri kendilerinden hiçbir haber alamıyor."

Suriyeli bir Kadın Mülteci - Antakya

Yukarıda özellikle de hak temelli STK'ların ve kadınların ifade ettiği iddialar ise Antakya'dak dindar ve muhafazakar bir kesim tarafından tepki ile karşılandı. Bir katılımcı bunu ağır bir itham olarak nitelendirirken, diğer bir katılımcı söz konusu iddiaların abartılan aktarıldığını söyledi.

Siyasi Kaygılar: Suriyelilere yönelik siyasal partilerin ve yetkilerin algısının son derece kötü olduğu ifade edildi. Örneğin İskenderun'da CHP'li belediye kamp dışında

yaşayanlara karşı son derece ilgiliz kalmış. Ancak hükümeti temsil eden Kaymakam da “*ben sadece kamptan sorumluyum*” diyerek insani yardımların ulaştırılması yardımcı olmayı reddetmiş. Hatta Kaymakam üzerinde camii imamının etkili olacağı düşünülerek, araya imam sokulmuş ancak Kaymakam camii imamını da reddetmiş. Diğer bir mesele ise Suriye’deki çatışmaların siyasi propaganda malzemesi olarak kullanılması. Yereldeki insanlar bundan son derece rahatsız.

STK’lar Arasındaki İletişim Sorunları: Antakya’da da STK temsilcileri kriz başladığından beri ilk kez bir araya geldiklerini ifade ettiler. Çeşitli nedenlerden ötürü aralarındaki diyalogun koptuğunu söylediler. Bu nedenle benzer nitelikteki toplantıların yapılmasının son derece önemli olduğu ve devam ettirilmesi gerektiğini belirttiler.

Dile getirilen diğer sorunlar: Suriyeli mültecilerin yaşadığı travmalara yönelik bir psiko-sosyal destek hizmetinin verilmesi genel bir talep dillendirildi. Bu destek hizmetlerinin Suriyelilerin sosyal olarak Antakya’ya uyum sağlamasını kolaylaştıracağı ifade edildi. Ayrıca bu yönde bir dil eğitimi verilemesi gündeme geldi. Tüm bunlara ek olarak mevcut yardımların yaklaşık %80’ninin Suriye’ye gittiği, fakat Türkiye içindeki Suriyelilerin de ciddi bir yardıma ihtiyacı içinde oldukları belirtildi.

Antakya için Kişisel Gözlem Notu (Hakan): Bölgeye daha önce Uluslararası Af Örgütü’nün bir eğitim faaliyeti nedeniyle yaptığım ziyaret sırasında birebir görüşmelerde, herkes yüksek bir sesle Alevi-Sunni gerginliğini dile getirmişti. Bununla birlikte bu Antakya toplantısı sırasında dile getirilmedi.